

Braindrain & Braingain Gemeente Breda

Resultaten van onderzoek uitgevoerd door IVA Onderwijs (2024)

Inhoudsopgave

Inhoud

Pagina 3	Typologie van migratiestromen
Pagina 4-5	Onderzoeksresultaten
Pagina 6	Onderzoeksopzet
Pagina 7	Migratiestromen
Pagina 8	Migratiesaldo
Pagina 9	Braingain & braindrain: Relatief percentage

MBO-afgestudeerden

Pagina 10	MBO-afgestudeerden: Niveau, leerweg en opleidingssector
Pagina 11	MBO-afgestudeerden: Opleidingsdomein

HBO-afgestudeerden

Pagina 12	HBO-afgestudeerden: Afstudeerjaar
Pagina 13	HBO-afgestudeerden: Opleidingsrichting
Pagina 14	HBO-afgestudeerden: Toegepaste Technologie & Creativiteit
Pagina 15	HBO-afgestudeerden: Werkgemeente

WO-afgestudeerden

Pagina 16	WO-afgestudeerden: Afstudeerjaar
Pagina 17	WO-afgestudeerden: Opleidingsrichting
Pagina 18	WO-afgestudeerden: Werkgemeente
Pagina 19	Bijlage: indeling opleidingsclusters TT&C

Typologie van migratiestromen

	Woonplaats op 16-jarige leeftijd	Woonplaats bij afstuderen	Woonplaats <u>3 jaar</u> na afstuderen
Kennisbehoud	Breda	Breda	Breda
Vroege kennisonttrekking	Breda	Buiten Breda	Buiten Breda
Late kennisonttrekking	Breda	Breda	Buiten Breda
Kennisterugkeer	Breda	Buiten Breda	Breda
Vroege kenniswinst	Buiten Breda	Breda	Breda
Late kenniswinst	Buiten Breda	Buiten Breda	Breda
Kennisonttrekking via Breda	Buiten Breda	Breda	Buiten Breda

Toelichting migratiestromen:

Vroege kennisonttrekking betreft afgestudeerden die op 16-jarige leeftijd in Breda wonen en bij afstuderen én 3 jaar na afstuderen buiten Breda woonachtig zijn.

Late kenniswinst betreft afgestudeerden die op 16-jarige leeftijd en bij afstuderen buiten Breda wonen maar 3 jaar na afstuderen in Breda.

Braingain is de sommatie van vroege en late kenniswinst (migratie naar de gemeente Breda).

Braindrain is de optelsom van vroege en late kennisonttrekking (migratie uit de gemeente Breda).

Migratiesaldo is het verschil van braingain en braindrain.

Onderzoeksresultaten (1/2)

- Voor **mbo-afgestudeerden** geldt dat er sprake is van **braingain**. Over een periode van 12 afstudeerjaren is er een positief migratiesaldo van bijna 4.000 mbo'ers (gemiddeld 330 per jaar). Breda wint vooral aan mbo niveau 4 afgestudeerden (circa 300 per jaar) en met name via 'Late kenniswinst'. Het betreft dan mbo'ers die bij op 16-jarige leeftijd en bij afstuderen buiten Breda wonen maar 3 jaar na afstuderen in Breda woonachtig zijn, mogelijk vanwege het volgen van een opleiding aan een Bredase hbo-instelling.
- Voor **hbo-afgestudeerden** geldt eveneens dat er sprake is van **braingain**. Over een periode van 12 afstudeerjaren is er een positief migratiesaldo van ruim 6.000 hbo-afgestudeerden (gemiddeld 500 per afstudeerjaar). Naarmate de jaren na afstuderen verstrijken neemt de braingain van hbo-afgestudeerden wat af. Het migratiesaldo blijft wel sterk positief.
- Voor **wo-afgestudeerden** geldt dat er sprake is van **braindrain**. Over een periode van 12 afstudeerjaren is er een negatief migratiesaldo van ruim 500 wo-afgestudeerden (gemiddeld ruim 40 per jaar). De braindrain van wo-afgestudeerden wordt minder groot naarmate de jaren na afstuderen verstrijken.

Migratiestromen naar onderwijssector (afgestudeerden in de schooljaren 2009-2010 t/m 2020-2021)		MBO-afgestudeerden		HBO-afgestudeerden		WO-afgestudeerden	
Kennisbehoud		6.788	44%	3.908	18%	610	12%
Vroege kennisonttrekking		652	4%	1.348	6%	2.015	39%
Late kennisonttrekking		1.167	8%	905	4%	260	5%
Kennisterugkeer		234	2%	349	2%	270	5%
Vroege kenniswinst		1.125	7%	4.996	23%	377	7%
Late kenniswinst		4.681	30%	3.270	15%	1.384	27%
Kennisonttrekking via Breda		769	5%	6.734	31%	289	6%

Onderzoeksresultaten (2/2)

- De **kenniswinst** is vooral afkomstig van omliggende gemeenten in de regio's West- en Midden-Brabant, en met name in de opleidingsrichtingen 'Toerisme en recreatie' (mbo) en 'Horeca, toerisme, vrijetijdsbesteding, transport en logistiek' (hbo).
- Hbo- en wo-afgestudeerden die **vertrekken** uit Breda vestigen zich vaak in de Randstad. Hbo'ers met name in Amsterdam (20%) en Rotterdam (9%). Wo-afgestudeerden in grotere mate in Amsterdam (29%) en in Utrecht (16%).
- Van hbo-afgestudeerden die 3 jaar na afstuderen in Breda wonen is in totaal 40% **werkzaam** in Breda en 15% in een andere gemeente in de regio West-Brabant. Ruim 20% is werkzaam in de Randstad. Wo-afgestudeerden die 3 jaar na afstuderen in Breda wonen zijn in mindere mate werkzaam in Breda (26%) en in grotere mate in de Randstad (36%), vooral in de G4 en met name in Rotterdam.
- Breda kent voor opleidingen in het cluster 'Toegepaste Technologie en Creativiteit' (net als in eerder onderzoek in 2020) een bovengemiddelde braingain, met name in de opleidingsrichtingen 'Games' en 'Creative'. Het relatieve percentage varieert van 170% voor 'ICT', 193% voor 'Techniek', 251% voor 'Creative' tot 597% voor 'Games'. Daarbij geldt met name voor het opleidingscluster 'Games' dat absolute aantallen afgestudeerden relatief klein zijn.

Migratiesaldo naar onderwijssector (afgestudeerden in de schooljaren 2009-2010 t/m 2020-2021)	MBO-afgestudeerden	HBO-afgestudeerden	WO-afgestudeerden
Braindrain: vroege en late kennisonttrekking	1.819	2.253	2.275
Braingain: vroege en late kenniswinst	5.806	8.266	1.761
Migratiesaldo	3.987	6.013	-514
Migratiesaldo gemiddeld per afstudeerjaar	332	501	-43
Relatief % ¹	145%	192%	84%

¹ Een relatief % van meer dan 100% betekent een positief migratiesaldo, minder dan 100% een negatief migratiesaldo.

Onderzoeksopzet

Onderzoeksopzet

Gegevens over migratie van alumni zijn geanalyseerd bij het CBS. In microdatabestanden zijn diplomagegevens over het bekostigde onderwijs (mbo, hbo en wo) en sociaal-demografische kenmerken uit de Basisregistratie Personen (BRP) opgenomen. Met deze databestanden is feitelijk en integraal inzicht verkregen in de migratiestromen van middelbaar en hoger opgeleiden op basis van hun woonplaats op 16-jarige leeftijd, bij afstuderen en drie jaar na afstuderen (zie tabel 1). In het huidige onderzoek is voor de verschillende migratiestromen op basis van woonplaats, ook een analyse gemaakt van de werkgemeente van hbo- en wo-afgestudeerden onder andere op basis van de Polisadministratie.

Typologie van migratiestromen

In het onderzoek beschrijven we de migratie van afgestudeerden aan onderwijsinstellingen voor middelbaar en hoger onderwijs (hierna mbo-, hbo- en wo-afgestudeerden). Daarbij onderscheiden we verschillende stromen op basis van de woonplaats (1) op 16-jarige leeftijd, (2) bij afstuderen en (3) drie jaar na afstuderen, op basis van de typologie van Cörvers en Ramaekers in ‘De strijd om de kenniswerkers’ (Cörvers en Ramaekers 2010, tabel 1).

Braingain is de sommatie van vroege en late kenniswinst (migratie naar de gemeente Breda) en **braindrain** is de optelsom van vroege en late kennisonttrekking (migratie uit de gemeente Breda). Het verschil van braingain en braindrain vormt het **migratiesaldo**.

Tabel 1 - Typologie van migratiestromen

	Woonplaats op 16-jarige leeftijd	Woonplaats bij Afstuderen	Woonplaats 3 jaar na afstuderen
Kennisbehoud	Breda	Breda	Breda
Vroege kennisonttrekking	Breda	Buiten Breda	Buiten Breda
Late kennisonttrekking	Breda	Breda	Buiten Breda
Kennisterugkeer	Breda	Buiten Breda	Breda
Vroege kenniswinst	Buiten Breda	Breda	Breda
Late kenniswinst	Buiten Breda	Buiten Breda	Breda
Kennisonttrekking via Breda	Buiten Breda	Breda	Buiten Breda

Migratiestromen

De verschillende onderwijssectoren laten verschillende migratiestromen zien. Van de mbo'ers valt 44% onder 'Kennisbehoud'. Het zijn mbo-afgestudeerden die op de drie meetmomenten in Breda woonachtig zijn, in hbo (18%) en wo (12%) is dit percentage veel lager. Daarnaast behoren veel mbo'ers tot de stroom 'Late kenniswinst' (30%). Zij zijn op 16-jarige leeftijd en bij behalen van een mbo-diploma niet in Breda woonachtig en 3 jaar daarna wel.

Hbo-afgestudeerden verschillen vooral in het percentage 'Vroege kenniswinst' (23%), hbo'ers van buiten Breda die bij afstuderen in Breda wonen en 3 jaar later ook. Vergeleken met mbo'ers en wo'ers wonen ook relatief veel hbo'ers op 16 jarige leeftijd buiten Breda, bij afstuderen in Breda en drie jaar later weer buiten Breda ('Kennisonttrekking via Breda' 31%).

Wo-afgestudeerden vertrekken vergeleken met mbo- hbo-afgestudeerden in grotere mate vroeg uit Breda ('Vroege kennisonttrekking' 39%), waarschijnlijk omdat Breda geen traditionele universiteit heeft.

Tabel 2 - Migratiestromen naar onderwijssector

Migratiestromen naar onderwijssector (afgestudeerden in de schooljaren 2009/2010 t/m 2020-2021)						
	MBO-afgestudeerden		HBO-afgestudeerden		WO-afgestudeerden	
Kennisbehoud	6.788	44%	3.908	18%	610	12%
Vroege kennisonttrekking	652	4%	1.348	6%	2.015	39%
Late kennisonttrekking	1.167	8%	905	4%	260	5%
Kennisterugkeer	234	2%	349	2%	270	5%
Vroege kenniswinst	1.125	7%	4.996	23%	377	7%
Late kenniswinst	4.681	30%	3.270	15%	1.384	27%
Kennisonttrekking via Breda	769	5%	6.734	31%	289	6%

Migratiesaldo

De verschillende migratiestromen leiden tot kenniswinst en kennisverlies voor de gemeente Breda. Over een periode van 12 afstudeerjaren (2009-2020 t/m 2020-2021) is er een positief migratiesaldo van bijna 4.000 mbo'ers (gemiddeld ruim 330 per jaar). Breda wint vooral aan mbo niveau 4 afgestudeerden (circa 300 per jaar) en met name via 'Late kenniswinst'. Het betreft dan mbo'ers die op 16-jarige leeftijd en bij afstuderen buiten Breda woonden maar 3 jaar na afstuderen in Breda, mogelijk in verband met het volgen van een hbo-opleiding.

Het migratiesaldo is voor hbo-afgestudeerden eveneens positief. Waar circa 2.250 Bredase hbo-afgestudeerden vroeg (bij afstuderen) of laat (drie jaar na afstuderen) de gemeente Breda hebben verlaten, hebben 8.266 niet-Bredase hbo-afgestudeerden zich (met name) vroeg of laat juist gevestigd in de gemeente Breda. Dat resulteert in een positief migratiesaldo van ruim 6.000 afgestudeerden over een periode van 12 jaar (gemiddeld 500 per jaar).

Het migratiesaldo is voor Bredase wo-afgestudeerden negatief. 2.275 Bredase wo-afgestudeerden die op 16-jarige leeftijd in Breda woonden zijn met name vroeg (bij afstuderen) of laat (drie jaar na afstuderen) vertrokken naar een andere gemeente. Daartegenover staan 1.761 niet-Bredase wo-afgestudeerden die zich juist vroeg of laat vestigden in de gemeente Breda. Dat levert een negatief migratiesaldo van ruim 500 wo'ers (gemiddeld 43 per jaar).

Tabel 3 - Migratiesaldo naar onderwijssector

Migratiestromen naar onderwijssector (afgestudeerden in de schooljaren 2009/2010 t/m 2020-2021)	MBO-afgestudeerden	HBO-afgestudeerden	WO-afgestudeerden
Braindrain: vroege en late kennisonttrekking	1.819	2.253	2.275
Braingain: vroege en late kenniswinst	5.806	8.266	1.761
Migratiesaldo	3.987	6.013	-514
Gemiddeld migratiesaldo per afstudeerjaar	332	501	-43

Braingain & braindrain: Relatief percentage

Figuur 1 toont het relatieve percentage braingain of braindrain voor mbo-, hbo- en wo-afgestudeerden in de loop van de tijd.

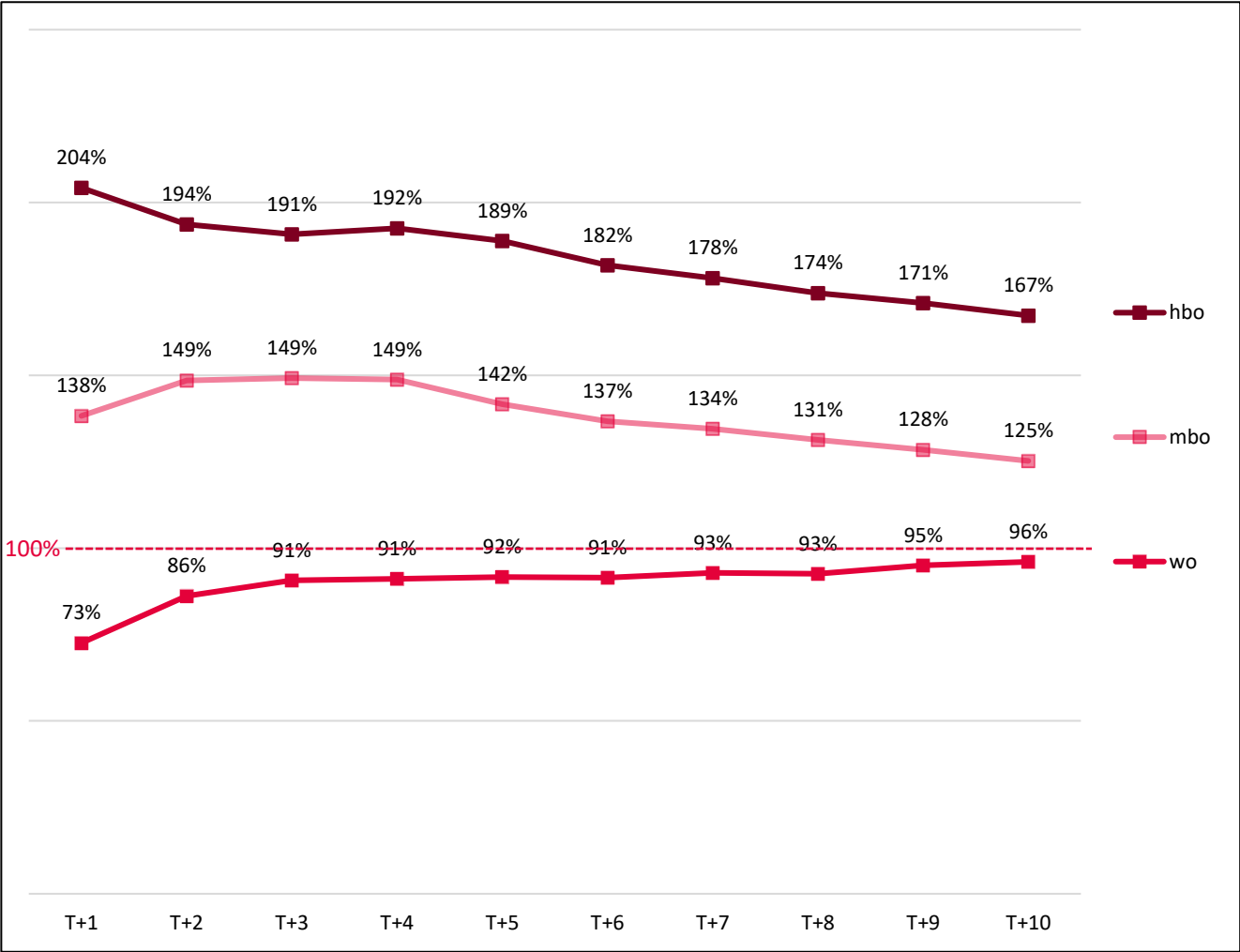
Toelichting relatief percentage:

Van alle hbo'ers die in 2018-2019 in Nederland afstudeerden, waren er 560 op 16-jarige leeftijd woonachtig in Breda. Drie jaar na afstuderen wonen van dit afstudeerjaar 1.080 hbo-afgestudeerden in Breda, een positief migratiesaldo van 520 hbo'ers. Als we 1.080 delen door het 'potentieel' van 560 levert dat een relatief percentage van 193%. Een percentage van meer dan 100% betekent een positief migratiesaldo (braingain) en van minder dan 100% een negatief saldo (braindrain).

Bij hbo'ers daalt het percentage van 204% (1 jaar na afstuderen) naar 167% (10 jaar na afstuderen). Voor wo-afgestudeerden geldt het omgekeerde. Hier groeit het aandeel afgestudeerden dat (weer) in Breda gaat wonen juist naarmate het aantal jaren na afstuderen toeneemt. Eén jaar na afstuderen woont ten opzichte van het wo-potentieel 73% van de wo-afgestudeerden in Breda, na 10 jaar is dit percentage gegroeid naar 96%. Mbo'ers blijven in eerste jaren in gelijke mate in Breda wonen en trekken de jaren daarna weer wat weg uit Breda.

De gemeente Breda wint dus aan mbo'ers en hbo'ers maar naarmate de jaren verstrijken wordt de braingain kleiner. Breda kent een braindrain van wo-afgestudeerden maar naarmate de tijd verstrijkt wordt dit kennisverlies beperkt.

Figuur 1 - Relatief percentage één (T+1) t/m tien (T+10) jaar na afstuderen



MBO-afgestudeerden: Niveau, leerweg en opleidingssector

Mbo'ers stromen binnen het mbo vaak door naar hogere mbo niveaus en mbo-opleidingen verschillen naar niveau, leerweg en sector. Er is gekozen om de laatst behaalde mbo-opleiding te selecteren bij de analyses van de migratiestromen, en daarbij ook enkel (voltijd) BOL en BBL opleidingen te selecteren van mbo-afgestudeerden die bij diplomering jonger dan 28 jaar waren. Het positieve migratiesaldo van bijna 4.000 mbo'ers over een periode van 12 afstudeerjaren (2009-2020 t/m 2020-2021), levert voor alle mbo-afgestudeerden voor Breda 3 jaar na afstuderen een kenniswinst van 45% ten opzichte van het potentieel van afgestudeerde mbo'ers die op 16-jarige leeftijd in Breda woonden.

In absolute aantallen en in het relatieve percentage komt de braingain vooral op het conto van mbo'ers die een voltijd BOL middenkader opleiding afronden en met name in de sectoren Economie en Techniek (tabel 4). De winst komt geografisch gezien in redelijk gelijke mate uit omliggende gemeenten in de regio West-Brabant (zoals Etten-Leur, Drimmelen, Oosterhout, Zundert en Alphen-Chaam) die gemiddeld zo'n 10% inleveren.

Tabel 4 - Braingain, braindrain en migratiesaldo mbo-afgestudeerden naar niveau, leerweg en sector

Afstudeerjaren 2009-2010 t/m 2020-2021												
		Niveau				Leerweg		Sector				
	Totaal	Assistent- opleiding	Basis- beroeps- opleiding	Vak- Opleiding	Midden- kader opleiding	BOL	BBL	Economie	Landbouw	Techniek	Zorg en welzijn	Combi
Braindrain: vroege en late kennisonttrekking	1.819	99	265	328	1.127	1.387	432	624	97	454	565	79
Braingain: vroege en late kenniswinst	5.806	197	387	502	4.720	5.147	659	2.478	193	1.711	1.278	146
Migratiesaldo	3.987	98	122	174	3.593	3.760	227	1.854	96	1.257	713	67
Relatief %	145%	123%	109%	111%	166%	154%	112%	153%	122%	159%	129%	122%

MBO-afgestudeerden: Opleidingsdomein

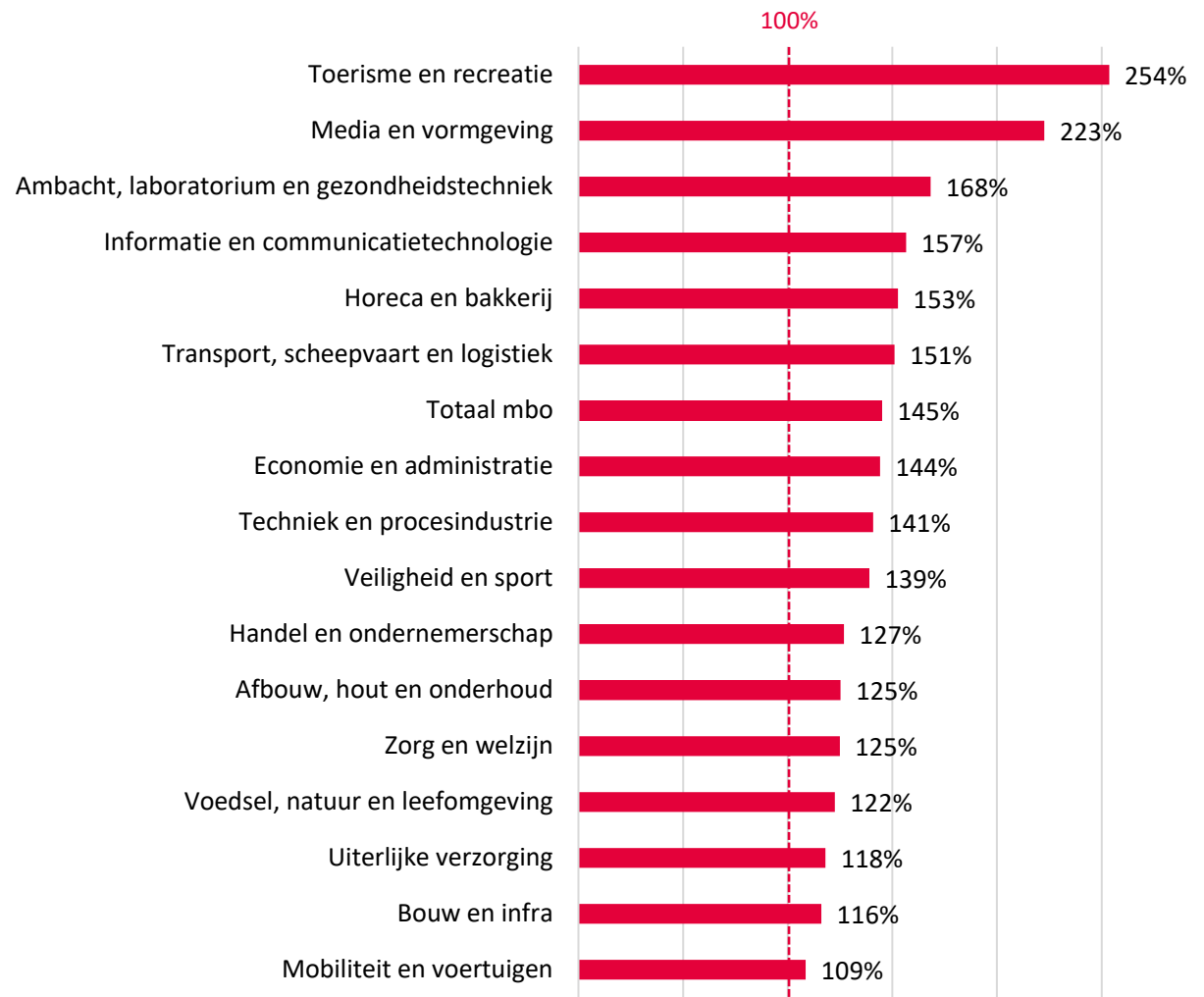
Het middelbaar beroepsonderwijs kent 16 opleidingsdomeinen. Voor al deze opleidingsdomeinen geldt dat er sprake is van een braingain aan mbo-afgestudeerden voor de gemeente Breda.

Er zijn wel verschillen per opleidingsdomein. In figuur 2 is te zien dat de gemeente Breda vooral mbo-afgestudeerden aantrekt in de opleidingsdomeinen ‘Toerisme en Recreatie’ en ‘Media en vormgeving’.

Vanuit het opleidingsdomein ‘Toerisme en recreatie’ wonen er 3 jaar na afstuderen in Breda ruim 2,5 keer zoveel mbo’ers ten opzichte van het potentieel van Bredase mbo’ers die op 16 jarige leeftijd in Breda wonen. Domein ‘Media en vormgeving’ kent eveneens een ruime verdubbeling.

In de opleidingsdomeinen ‘Mobiliteit en voertuigen’, ‘Bouw en Infra’ en ‘Uiterlijke verzorging’ is de kenniswinst gering.

Figuur 2 - Relatief percentage mbo-afgestudeerden naar opleidingsdomein



HBO-afgestudeerden: Afstudeerjaar

Het migratiesaldo is voor hbo-afgestudeerden positief. Waar 2.253 Bredase hbo-afgestudeerden vroeg (bij afstuderen) of laat (drie jaar na afstuderen) de gemeente hebben verlaten, hebben 8.266 niet-Bredase hbo-afgestudeerden zich vroeg of laat juist gevestigd in de gemeente Breda. Dat resulteert in een positief migratiesaldo van ruim 6.000 afgestudeerden over een periode van 12 jaar (gemiddeld zo’n 500 per jaar).

Meer dan 50% van de kenniswinst van hbo’ers is afkomstig uit de provincie Noord-Brabant en dan met name uit de omliggende gemeenten in West- en Midden-Brabant. Dit lijkt logisch omdat veel studenten uit deze gemeenten kiezen voor een studie in Breda, grotendeels al bij afstuderen in Breda wonen of zich na afstuderen in Breda vestigen. Ook hbo’ers die vertrekken uit Breda vestigen zich vaak in de provincie Noord-Brabant (33%) en dan met name in Tilburg (7%). Ruim de helft van de hbo’ers die Breda verlaten is drie jaar na afstuderen woonachtig in de Randstad en dan met name in Amsterdam (20%), Rotterdam (9%) en Utrecht (8%).

Tabel 5 - Braingain, braindrain en migratiesaldo hbo-afgestudeerden naar afstudeerjaar

Afstudeerjaar	2009 2010	2010 2011	2011 2012	2012 2013	2013 2014	2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018	2018 2019	2019 2020	2020 2021	Totaal hbo
Braindrain: vroege en late kennisonttrekking	157	132	139	150	195	188	200	205	237	219	218	213	2.253
Braingain: vroege en late kenniswinst	568	577	581	574	576	646	711	839	772	793	839	790	8.266
Migratiesaldo	411	445	442	424	381	458	511	634	535	574	621	577	6.013
Relatief %	194%	201%	190%	194%	177%	184%	191%	205%	186%	193%	203%	190%	192%

HBO-afgestudeerden: Opleidingsrichting

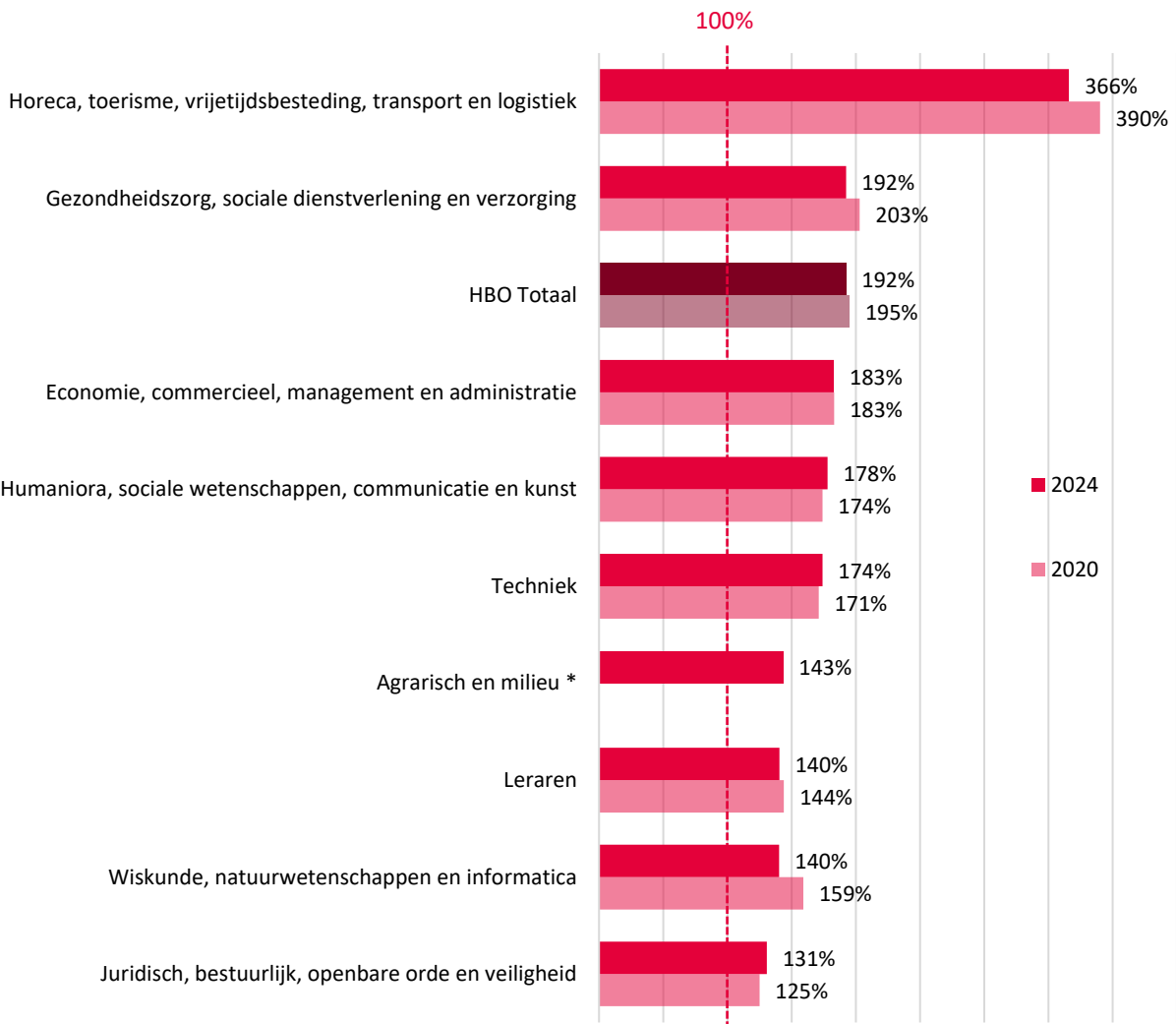
Breda wint zo’n 500 hbo-afgestudeerden per jaar en dat leidt in de periode 2009-2010 t/m 2020-2021 tot een relatief percentage van 192%. In figuur 3 is een uitsplitsing gemaakt voor negen opleidingsrichtingen uit de Standaard Onderwijsindeling van het CBS.

Breda wint vooral veel hbo-afgestudeerden in de opleidingsrichting ‘Horeca, toerisme, vrijetijdsbesteding, transport en logistiek’. Drie jaar na afstuderen wonen er ten opzichte van het potentieel van Bredase hbo’ers die op 16 jarige leeftijd in Breda wonen ruim 3,5 keer zoveel hbo-afgestudeerden in deze opleidingsrichting in Breda.

In de opleidingsrichting ‘Juridisch, bestuurlijk, openbare orde en veiligheid’ is er nog steeds sprake van braingain maar die is vergeleken met de andere opleidingsrichtingen relatief gering.

In ‘Techniek’ is de kenniswinst van 174% ook wat lager dan het totale gemiddelde van hbo-afgestudeerden van 192%.

Figuur 3 - Relatief percentage hbo-afgestudeerden naar opleidingsrichting



* Vanwege lage aantallen kan ‘Agrarisch en milieu’ (in 2020) niet worden weergegeven.

HBO-afgestudeerden: Toegepaste Technologie & Creativiteit

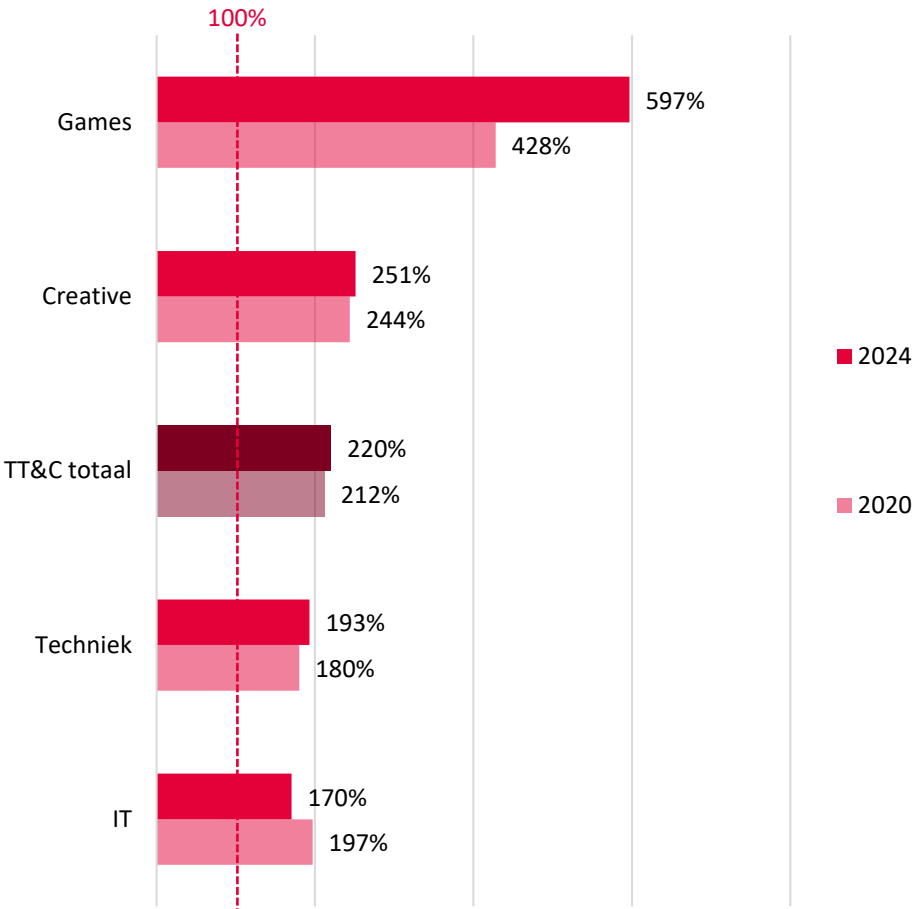
In de economische visie van de gemeente Breda wordt ingezet op het cluster Toegepaste Technologie & Creativiteit (TT&C). Specifiek voor de opleidingen binnen dit cluster is gekeken in welke mate er bij de afgestudeerden van deze opleidingen sprake is van braindrain of braingain. Het TT&C cluster kent vier opleidingsclusters namelijk 1) Games, (2) Techniek, (3) IT en (4) Creative (bijlage 1).

Breda wint aan afgestudeerden in het Cluster TT&C. Het relatieve percentage is 220% en dat is iets hoger dan 4 jaar geleden (figuur 4) en ook hoger dan het totaal van hbo-afgestudeerden (192%).

Met name in Cluster ‘Games’ wint Breda. Het absolute aantal afgestudeerden per jaar is gering, maar drie jaar na afstuderen wonen er bijna zes keer zoveel afgestudeerden in Breda dan op 16-jarige leeftijd, een kenniswinst van circa 15 afgestudeerden per jaar. Ook bij de opleidingen in het cluster ‘Creative’ is er sprake van bovengemiddelde braingain (251%), die vergelijkbaar is met het eerdere onderzoek in 2020 (toen 244%). Het betreft in ‘Creative’ een kenniswinst van ruim 40 afgestudeerden per jaar.

De kenniswinst in cluster ‘Techniek’ is ongeveer gelijk aan het totale hbo-gemiddelde, en levert een winst van bijna 40 afgestudeerden per jaar. Braingain in Cluster ‘IT’ is voor Breda lager dan in 2020 en ook iets beneden het totale gemiddelde van hbo-afgestudeerden (192%).

Figuur 4 - Relatief percentage afgestudeerden binnen het TT&C cluster



HBO-afgestudeerden: Werkgemeente

Tabel 6 geeft een beeld van de werkgemeente van hbo-afgestudeerden uitgesplitst naar de verschillende migratiestromen op basis van woonplaats. Van de afgestudeerden die op drie meetmomenten in Breda wonen (‘kennisbehoud’) is 44% 3 jaar na afstuderen ook werkzaam in de gemeente Breda. Circa 15% is werkzaam in omliggende gemeenten in de regio West-Brabant² en circa 20% in de G4 of een andere gemeente in de Randstad. Voor andere hbo-afgestudeerden die 3 jaar na afstuderen in Breda wonen (‘kennisterugkeer’ en ‘vroege en late kenniswinst’) zijn deze percentages ongeveer gelijk.

Van alle hbo-afgestudeerden die 3 jaar na afstuderen in Breda wonen is in totaal 40% werkzaam in Breda en 15% in de overige gemeenten in de regio West-Brabant. Ruim 20% is werkzaam in de Randstad. Soortgelijke percentages gelden voor afgestudeerden in het TT&C cluster, bijna 40% is werkzaam in Breda en 25% in de Randstad.

Bijna tweederde van de hbo-afgestudeerden die op 16-jarige leeftijd in Breda wonen en bij afstuderen en 3 jaar na afstuderen buiten Breda (vroege kennisonttrekking), is 3 jaar na afstuderen werkzaam in de Randstad, het grootste deel daarvan in de G4 en met name in Amsterdam. Ruim 10% is (wel) werkzaam in Breda of in een andere gemeente in de regio West-Brabant.

Tabel 6 - Werkgemeente hbo-afgestudeerden 3 jaar na afstuderen (afstudeerjaren 2009-2010 t/m 2019-2020)

Migratiestroom op basis van woonplaats	Breda	West Brabant (excl. Breda)	G4	Randstad (excl. G4)	Overig Nederland
Kennisbehoud	44%	15%	10%	9%	22%
Vroege kennisonttrekking	6%	5%	45%	20%	24%
Late kennisonttrekking	18%	15%	25%	18%	24%
Kennisterugkeer	42%	11%	14%	13%	20%
Vroege kenniswinst	40%	15%	12%	10%	23%
Late kenniswinst	35%	16%	13%	11%	25%
Kennisonttrekking via Breda	7%	6%	26%	18%	43%

² Altena, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht, Zundert, Baarle Nassau en Alphen-Chaam.

WO-afgestudeerden: Afstudeerjaar

Het migratiesaldo is voor wo-afgestudeerden negatief. Waar 2.275 Bredase wo-afgestudeerden vroeg (bij afstuderen) of laat (drie jaar na afstuderen) de gemeente hebben verlaten, hebben 1.761 niet-Bredase wo-afgestudeerden zich vroeg of laat juist gevestigd in de gemeente Breda. Dat resulteert in een negatief migratiesaldo van ruim 500 wo-afgestudeerden over een periode van 12 jaar (gemiddeld 43 per jaar).

Ruim 70% van de Bredase wo-afgestudeerden die vroeg of laat uit Breda vertrekken woont drie jaar na afstuderen in de Randstad en bijna 90% van deze groep is bij afstuderen al woonachting buiten Breda. Wo’ers trekken vooral naar Amsterdam (29%), Utrecht (16%), Rotterdam (12%) en Dan Haag (5%). Net als in het hbo is ruim 50% van de kenniswinst van wo-afgestudeerden afkomstig uit Noord-Brabant en vooral uit de omliggende gemeenten in West- en Midden-Brabant. Kenniswinst in het wo is in 80% van de gevallen ‘late’ kenniswinst. Het betreft dan wo-afgestudeerden die bij afstuderen nog buiten Breda wonen, maar zich drie jaar na afstuderen in Breda hebben gevestigd.

Tabel 7 - Braingain, braindrain en migratiesaldo wo-afgestudeerden naar afstudeerjaar

Afstudeerjaar	2009 2010	2010 2011	2011 2012	2012 2013	2013 2014	2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018	2018 2019	2019 2020	2020 2021	Totaal wo
Braindrain: vroege en late kennisonttrekking	128	156	163	152	175	190	213	224	228	222	200	225	2.275
Braingain: vroege en late kenniswinst	131	119	158	133	130	143	141	134	158	160	175	179	1.761
Migratiesaldo	3	-37	-5	-19	-45	-47	-72	-89	-70	-62	-25	-46	-514
Relatief %	102%	84%	98%	91%	81%	83%	75%	69%	76%	79%	91%	85%	84%

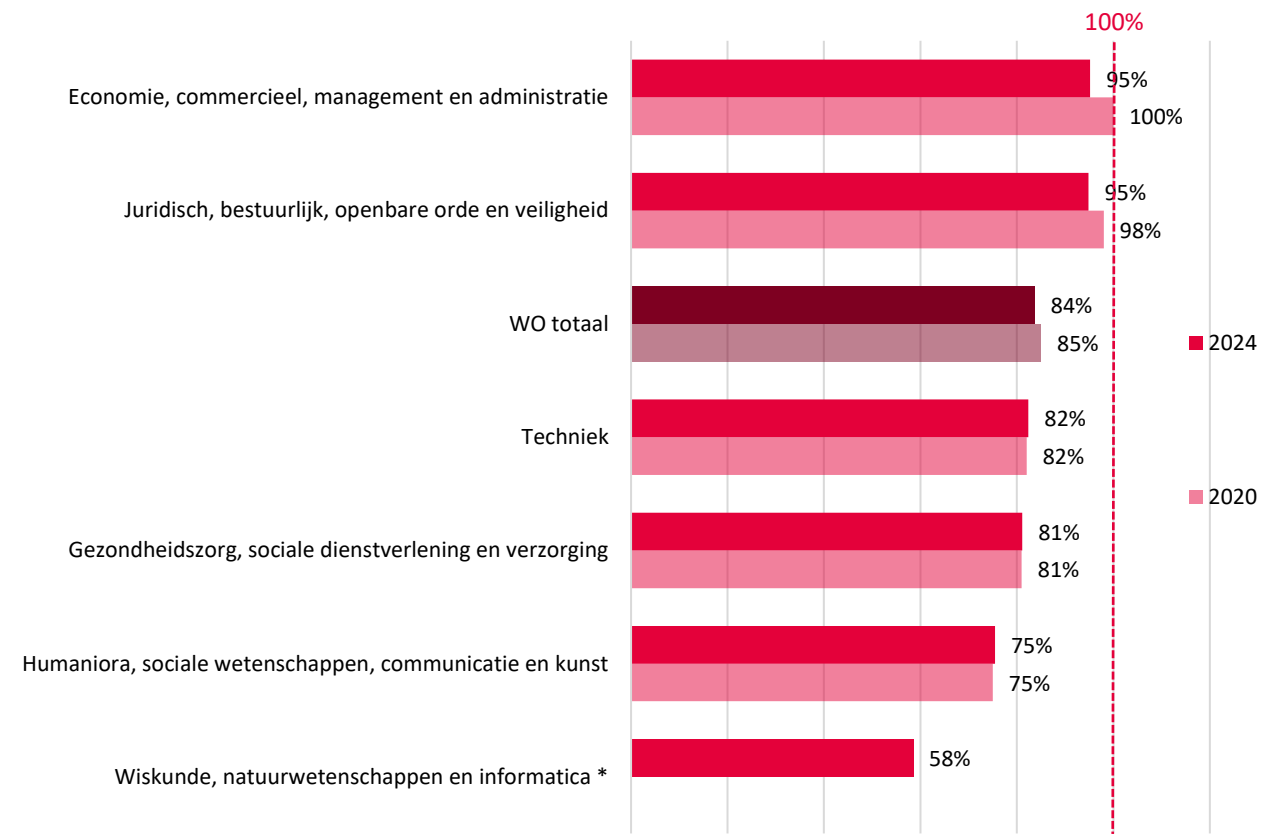
WO-afgestudeerden: Opleidingsrichting

Breda verliest ruim 40 wo-afgestudeerden per jaar en dat leidt in de periode 2009-2010 t/m 2020-2021 tot een relatief percentage van 84%. In figuur 5 is een uitsplitsing gemaakt voor negen opleidingsrichtingen uit de Standaard Onderwijsindeling van het CBS³.

Breda verliest vooral veel wo-afgestudeerden in de opleidingsrichting ‘Wiskunde, natuurwetenschappen en informatica’. Drie jaar na afstuderen woont ten opzichte van het potentieel van Bredase wo’ers die op 16-jarige leeftijd in Breda wonen, iets minder dan 60% in Breda. Reden is wellicht dat dit opleidingsrichtingen zijn die in mindere mate worden aangeboden in de meest nabij gelegen universiteitssteden Tilburg en Rotterdam.

Het kennisverlies is het kleinst in de opleidingsrichtingen ‘Economie, commercieel, management en administratie’ en ‘Juridisch, bestuurlijk, openbare orde en veiligheid’.

Figuur 5 - Relatief percentage wo-afgestudeerden naar opleidingsrichting



³ Vanwege lage aantallen kunnen de opleidingsrichtingen ‘Leraren’, ‘Agrarisch en milieu’, ‘Horeca, toerisme, vrijetijdsbesteding, transport en logistiek’ en ‘Wiskunde, natuurwetenschappen en informatica (in 2020) niet worden weergegeven.

WO-afgestudeerden: Werkgemeente

Vergeleken met hbo'ers zijn wo-afgestudeerden in minder grote mate werkzaam in Breda. Van alle wo-afgestudeerden die 3 jaar na afstuderen in Breda wonen⁴ is in totaal ruim een kwart werkzaam in Breda en 12% in overige gemeenten in de regio West-Brabant. 25% is werkzaam in één van de vier grote steden (met name in Rotterdam) en 11% in de Randstad buiten de G4 (tabel 8).

Van de ruim 1.500 wo-afgestudeerden die op 16-jarige leeftijd in Breda wonen en bij afstuderen en 3 jaar na afstuderen buiten Breda (vroegge kennisonttrekking), is 3 jaar na afstuderen bijna 80% werkzaam in de Randstad en een zeer gering percentage (2%) in Breda of de regio West-Brabant (1%).

Bredase wo-afgestudeerden die bij afstuderen nog in Breda wonen maar 3 jaar na afstuderen buiten Breda (late kennisonttrekking), zijn ook in grote mate (ruim 60%) werkzaam in de Randstad. Bijna 10 procent van de wo-afgestudeerden in deze migratiestroom werkt 3 jaar na afstuderen in Breda, maar woont dus buiten Breda.

Tabel 8 - Werkgemeente wo-afgestudeerden 3 jaar na afstuderen (afstudeerjaren 2009-2010 t/m 2019-2020)

Migratiestroom op basis van woonplaats	Breda	West Brabant (excl. Breda)	G4	Randstad (excl. G4)	Overig Nederland
Kennisbehoud	31%	12%	21%	9%	27%
Vroegge kennisonttrekking	2%	1%	57%	21%	19%
Late kennisonttrekking	9%	4%	45%	16%	26%
Kennisterugkeer	23%	6%	33%	12%	26%
Vroegge kenniswinst	28%	12%	21%	11%	28%
Late kenniswinst	24%	12%	26%	12%	26%
Kennisonttrekking via Breda	9%	6%	31%	16%	38%

⁴ Het betreft het totaal van de stromen Kennisbehoud, Vroegge kennisonttrekking, Late kennisonttrekking en Kennisterugkeer.

Bijlage: Indeling opleidingsclusters TT&C

CLUSTER GAMES		CLUSTER TECHNIEK		CLUSTER CREATIVE	
Opleidingscode	Opleidingsnaam	Opleidingscode	Opleidingsnaam	Opleidingscode	Opleidingsnaam
30036	B Creative Media and Game Technologies	30026	B Mechatronica	34092	B Communication and Multimedia Design
39279	B Game Architecture and Design	30039	B Mens en Techniek	35516	B Creative Business
49120	M Game Technology	34267	B Elektrotechniek	39110	B Autonome Beeldende Kunst
CLUSTER IT		34275	B Chemische Technologie	39111	B Vormgeving
Opleidingscode	Opleidingsnaam	34280	B Werktuigbouwkunde	44756	M Fotografie
34404	B Bedrijfskundige Informatica	34284	B Milieukunde	44758	M Grafisch Ontwerpen
34475	B Technische Informatica	34371	B Mobiliteit	44853	M Autonome Beeldende Kunst
34479	B Informatica	34390	B Logistiek en Technische Vervoerskunde	49121	M Professional Master in Media Innovation
34269	B Hogere Informatica	34396	B Chemie	49123	M Animatie
34289	B Informatica en Informatiekunde	34397	B Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	70073	M Imagineering, Master in Business Innovation from the Experience Perspective
39118	B Business IT & Management	34421	B Technische Bedrijfskunde		
39309	B Applied Data Science & Artificial Intelligence	39500	B International Maintenance Management		
		81020	B Elektrotechniek		
		81021	B Werktuigbouwkunde		
		80158	Associate degree Mechatronica		
		80005	Associate degree Chemische Technologie		

